

МИСТЕЦТВО БУТИ ЛЮДИНОЮ

Урок за новелою О.Генрі «Останній листок»

Світова література 7 клас.

Автор: Котлярчук Галина Миколаївна,

вчитель світової літератури

«Таращанського НВК

«Гімназія «Ерудит» ЗОШ-I-IIст.»

Вчитель-методист

Розділ: Краса чистих людських взаємин.

Програма: Зарубіжна література. 5-12 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. К., 2005. – 112 с.

Урок №55.

Тема: Утілення в образі Бермана найкращих людських чеснот.

Мета: Поглибити розуміння ідейного змісту новели «Останній листок», розкрити її актуальність, її гуманізм; формувати навички роботи над характеристикою літературних персонажів; вдосконалити вміння аналізувати та інтерпретувати образ у порівняльних контекстах із творами світового мистецтва (скульптура Мікеланджело «Мойсей») та творами українських письменників (Ліна Костенко, Любов Пономаренко «Гер Переможений»), спрямованих на розуміння людяності великого мистецтва, сприяти розвитку творчих здібностей; формувати уявлення про людські чесноти – доброту, милосердя, любов до ближнього; виховувати ці почуття, допомогти учням усвідомити, що від їхніх вчинків може залежати доля, а іноді й життя інших людей.

Завдання психолога: виробляти в учнів бажання позитивно мислити, бути оптимістами, уміти чітко ставити перед собою мету, визначати шляхи її досягнення.

Тип уроку: урок розвитку на основі нових знань умінь і навичок.

Обладнання: Портрет О.Генрі, фотоілюстрації Неаполітанської затоки, плюща, репродукція скульптури «Мойсей» Мікеланджело, схема-зірка

для психологічного тренінгу , електронна презентація, ілюстрації учнів до твору, комп'ютер.

Епіграфи: Людина великого серця, велика на зріст, з великою душею.

Джером.К.Джером.

Треба бути людиною, незважаючи на всю жорстокість навколишнього світу, і це можливо. О. Генрі.

Я не знаю вищого подвигу, ніж подати руку занепалому духом. М.Гоголь.

Хід уроку

Слово вчителя. Що в людському житті найголовніше? Мабуть, саме життя, сповнене оптимізму. Героями твору стали люди мистецтва, бо в них найсильніше розвинені почуття, їх легше поранити, образити. Дівчата з різних кінців США приїхали до Нью – Йорка, щоб пошукати щастя, і вирішили найняти спільну студію. Події відбуваються восени. Найстрашніший ворог для бідних людей – це холод, що несе хвороби. Тому з'являється уособлений образ Пневмонії.

I. Фаза актуалізації.

Учитель. Напередодні сьогоднішнього уроку ми з вами дізналися, що таке пневмонія, шедевр, оптимізм, песимізм та інші опорні слова, які необхідні для вивчення цієї теми.

Тож сформулюємо мету сьогоднішнього уроку, заповнивши таблицю.

ЗНАЮ	Хочу знати	ДІЗНАВСЯ
Хто такі....	Більше про...	Поглибив знання про....

Словникова робота: персоніфікація, компаративістика, асоціація.

II. Фаза побудови знань.

Бесіда.

- ✓ З чим асоціюється образ Пневмонії? Які слова допомагають уявити містера?
- ✓ Чому містер Пневмонія почав перемагати дівчат?
- ✓ Яку роль відіграє опис пейзажу?

(Учні зачитують опис пейзажу, розповідають про плющ: « Плющ (Hedera L.) — рід з приблизно 15 видів рослин родини аралієвих (Araliaceae), що в'ються або стеляться по землі. Батьківщиною роду є острови Атлантичного океану, Західна Центральна і Південна Європа, Північно-західна Африка, Центральна та Південна Азія. На відповідних поверхнях (дерева і скелі), вони можуть збиратися на висоту до 25-30 м вище за рівень землі»

(Презентація рослини)

✓ Чому саме плющ попав у поле зору письменника?

(Дівчина зливається з природою, переконуючи себе, що її смерть буде пов'язана зі смертю листя на плющі. Цю рослину обрано теж не випадково. В античній міфології плющ символізує безсмертя і буяння життя, але її розчарування ґрунтується на психічній кризі. Джонсі виявляє байдужість не тільки до мистецтва, а й до турботи подруги. Молода, красива дівчина, що мріє намалювати Неаполітанську затоку, вирішила померти, захворівши на пневмонію, яка виліковується. Тому, що вона втратила надію і сенс життя.)

Практична робота. Назвати та знайти художні засоби, які автор використовує для зображення портретів головних героїв.

(Іронія, епітети, метафори, порівняння, персоніфікація).

Учитель: ви мали завдання виписати із тексту речення із словосполученням «останній листок», спробуємо покласти своєрідну доріжку цього листка, яка вкаже на песимізм та оптимізм розповіді.

Песимізм.

1. «Коли впаде останній, я помру».
2. «Я хочу, поки не стемніло, побачити, як одірветься останній».
3. «...Я хочу побачити, як упаде останній листок».

Оптимізм.

1. «На цегляній стіні ще виднів листок плюща. Один-єдиний... Це останній . Я думала, він неодмінно впаде вночі».
2. «...Самотній листок плюща тримається на своїй ніжці».
3. «Щось примусило цей останній листок залишитися там, де він є, щоб показати, яка я була противна. Це гріх – хотіти вмерти».
4. «Він намалював його, коли впав останній листок».

Символічне число 7 містить з собою надію і прагнення здійснення мети.

Перший блок запитань «Образ Бермана».

Робота над текстом новели. Відбір матеріалів для характеристики Бермана.

- ✓ З якою метою був запрошений Берман в помешкання дівчат?
- ✓ Яке у вас склалося перше враження від Бермана?
(Типовий невдаха,бридкий старий буркотун,неохайний ,все своє життя витратив на чекання Музи,потворна зовнішність,жахливий німецький акцент,він нещадно знущається з усякої делікатності).
- ✓ Опис Бермана.(Ключові слова,які характеризують художника)
- ✓ Можливо,це враження хибне?
(Так,зовнішність Бермана виявилася оманливою. Насправді це чуйна людина,здатна на самопожертву заради тих,кого любить. Маючи тіло карлика,він виявив душу велетня. Тому важливо вчитися бачити людину не лише очима,а й серцем.)
- ✓ Тож за допомогою якого художнього засобу створений образ Бермана? Доведіть.
(За допомогою антитези: мазанина – шедевр,тіло карлика – велетень, нікчема – герой, грубість – чуйність, знущання над делікатністю - здатність на самопожертву.)
- ✓ Психологічний портрет Бермана.
- ✓ На які деталі автор звертає увагу в описі портрета?(Слайд 4,5).

(...І борода ,вся у кільцях , як у Мойсея Мікеланджело,спустилась у нього із голови...)

Презентація дослідницької роботи , виконаної «літературознавцями» до уроку.

І група. «Біблійний Мойсей. Статуя Мікеланджело «Мойсей». В чому полягає їх схожість?»

Одному ізраїльському подружжю Господь подарував сина. Щоб дитина не потрапила до рук злих єгиптян, мати спочатку ховала її, а потім змушена була сплести кошика, покласти туди немовля й пустити в річку. Кошик пристав до берега, де купалася царська донька. Добрій царівні стало жаль хлопчика, і вона взяла його. А тут підійшла дівчинка й сказала, що може знайти годувальницю для дитяти. І привела свою матір. Царівна наказала жінці взяти дитину, вигодувати її, а як та виросте, привести до неї. Коли хлопчик підріс, його відвели до царівни, і та полюбила його, як рідного, назвала Мойсеєм ("той, кого дістали з води, з кошика"), багато чого навчила, тому він виріс розумною людиною.

Якось Мойсей, побачивши, що єгиптянин немилосердно б'є робітника-єврея, заступився за бідолашного, при цьому вбив наглядача. Про це дізнався фараон — і Мойсеєві довелося тікати. У чужій землі він заступився за дочок тамтешнього священика, потім одружився з однією із них.

Якось Мойсей, випасаючи овець, побачив кущ, що горів і не згорав, потім почув голос Господа, який наказав йому вивести ізраїльтян із неволі. Мойсей сказав, що люди можуть йому не повірити. Тоді Господь перетворив його жезл на змію, зі здорової руки зробив хвору і навпаки, воду обернув на кров і сказав, що Мойсей може показати ці чудеса ізраїльтянам, щоб ті повірили йому як посланцеві Божому.

Сорок років Божий обранець вів через пустелі свій народ до землі обітованої. За цей час багато ізраїльтян зневірилися, стали нарікати й лаяти Мойсея. Коли мандрівники підійшли до гори Сінаю, то Господь передав Мойсею десять своїх заповідей, записаних на кам'яних дошках, щоб він розповів про них народові.

(Розповідь про статую Мікеланджело «Мойсей»).

Геніальний митець зобразив свого пророка в останній період його життя. Мойсей на хвилину присів спочити, але тіло його в напрузі: рвучко повернута голова, збурено куйовдиться борода, правою рукою він притискає до себе скрижалі законів, а в набухлих жилах лівої пульсує гаряча кров. Образ Мойсея приваблює художнім протиріччям між внутрішнім вогнем і зовнішнім спокоєм, він постає справжнім вождем іудейського народу – мудрим і мужнім, сповненим титанічних сил і незламної віри в те, що рідний народ позбудеться єгипетської неволі та осяде на вільних землях, обіцяних Богом. Духовний поводитир нації Мойсей усе життя поклав на спасіння свого народу...

(Відеофільм)

Коментар вчителя. Порівняння Бермана з Мойсеєм не випадкове. Як Мойсей жертвовно віддав життя для звільнення іудейського народу, зазнавши гіркоти розчарувань і зневіри, так і Берман виявляється рятівником юної художниці. Як образ Мойсея приваблює художнім протиріччям між внутрішнім вогнем і зовнішнім спокоєм, так і образ Бермана приваблює нас своїми контрастами. Лик титана Мойсея на всіх зображеннях випромінює світло, так само і від серця Бермана ллється світло. Атрибутами пророка Мойсея є скрижалі законів, а для Бермана таким атрибутом є християнська мораль, а саме довести людині, що це «гріх – хотіти вмерти». Митці різних епох Мікеланджело і О.Генрі створили свої шедеври людяності і віри в добру сутність людини – і в цьому гуманізм великого мистецтва.

- ✓ Яка мрія була у старого Бермана? Чи мала вона конкретну спрямованість? (Ні, він не знав, що хоче зобразити).
- ✓ А чи була мрія у Джонсі? (Вона прагнула намалювати Неаполітанську затоку).
- ✓ Що для цього їй потрібно було зробити? (Поїхати до Італії в Неаполь).

I I група. Мистецька сторінка.

На західному березі Апеннінського півострова розташовується Неаполітанська затока. Він пролягає від мису Кампанелла на сході до мису Мізено на заході. У туристів цю затоку Тірренського моря отримав свою широку популярність завдяки мальовничим ландшафтам і порізаної берегової лінії.

(Розповідь про Неаполітанську затоку. Презентація)

- ✓ Чому письменник, розповідаючи про американських художників, неодноразово згадує Італію?

(Італія вважається батьківщиною мистецтва, саме там черпали своє натхнення багато митців).

Айвазовський Іван Костянтинович (1817–1900) – російський художник. Народився у Феодосії 17 (29) липня 1817 р. в сім'ї вірменського підприємця. Навчався живопису в Петербурзькій Академії мистецтв у художника М. Н. Воробйова. Працював в Криму, Італії, відвідав також Францію, Англію та ряд інших країн. Любив подорожувати, але з 1845 р. працював переважно в рідному місті. Айвазовський, як ніхто інший, зумів показати живу, пронизану світлом, вічно рухому водну стихію. Хоча він виконав немало “чисто земних” пейзажів, серед яких виділяються українські та кавказькі види, саме море зазвичай є у нього універсальною основою природи та історії. Картини І. Айвазовського зберігаються в картинній галереї художника у м. Феодосія та в багатьох відомих музеях світу. Перлиною творчого доробку митця є картини, на яких зображено неймовірну красу Неаполітанської затоки. Чудова природа так вразила митця, що він не раз звертався до цього сюжету. **(Презентація)**

- ✓ Як героїня новели вижила? Чи зможе вона реалізувати свою мрію?

(Завдяки тому, що зберігся останній листок як надія на життя, вона зарядилася позитивними думками і знайшла в собі внутрішні сили, щоб подолати хворобу і здійснити мрію.)

Рольова гра. Завдання для учнів:

Розкажіть, про що думала Джонсі, поки “лежала й довго дивилася на листок?” (Слайд 9).

- ✓ Що сталося із Берманом? Які риси в ньому відкрились? (Готовність до самопожертви, любов до ближнього).

Прочитати останні речення тексту, де зливаються «останній листок» і «шедевр» в оптимістичному акорді, який свідчить, що кожен може здійснити свою мрію: «Тепер подивись у вікно, Люба, на останній листок плюща. Тебе не дивувало, що він ні разу не затремтів і не колихнувся від вітру? Так, голубко, це і є шедевр Бермана, він намалював його тієї ночі, коли впав останній листок».

(Слайд 10).

- ✓ До якого висновку спонукав своїх читачів автор?

(Світ належить оптимістам, песимісти лише спостерігачі)

Другий блок запитань «Компаративний аналіз творів»

- ✓ З яким із творів українських письменників схожа новела О.Генрі?
(Любов Пономаренко. «Гер переможений»)

- ✓ Про що йдеться у творі?

(Зображення гуманного ставлення до полонених німців, які відбудовували зруйноване місто, про взаєностосунки Фрідріха з дітьми, самотніми жінками).

Ідея: засудження війни, жорстокості; уславлення гуманізму, чуйності, доброти.

Основна думка: ненависть, зневажливе ставлення до полонених німців змінюється на доброту, чуйність, співпереживання, бо простий німець — заручник фашизму).

- ✓ - Чи можна простити ворога? .

(Так! Він німець, але як бачимо, був хорошим батьком, любив працювати на землі – сіяв, вирощував).

- ✓ Складіть психологічний портрет Фрідріха.

(Німець був полоненим, беззахисним, слабким і хворим. Просто людина, яка викликала до себе співчуття. Фрідріх опинився на фронті скоріш за все не з власної волі, а за наказом свого головнокомандуючого).

- ✓ Які асоціації у вас виникають, коли ви чуєте слово війна?

(Війна – страшне слово. Вона несе горе всім. Кров, біль, страждання випали на долю чоловіків, які із зброєю в руках пішли на фронт, а також на долю дітей, жінок, старих, що залишилися в окупації, тяжко працювали, потерпали від голоду та холоду).

- ✓ Поясніть сенс назви твору. (Гер – чоловік, переможений війною, злом дітей та зневагою)
- ✓ Хто в розглянутих новелах подає приклад християнської любові? (Берман, Сью, вдови, Гер. В людині відкриваються кращі чесноти тоді ,коли вона щось робить заради інших, співчуває їм ,не жаліє себе заради того,кого любить.)

Учитель: Обидві новели про життя і смерть, красу і вічність. В них зображено реальне життя простих людей, які не мають ані грошей, ані золота, але є щось набагато цінніше – це любов і відданість, доброта і милосердя, взаємоповага і самопожертва – те, без чого людина не може бути людиною, хоч якою б сильною і розумною вона не була. У творах головні герої помирають, проте їхні прекрасні вчинки продовжують життя, а щедрість така безмежна, що її вистачить багатьом людям.

Сенс життя у самому житті: треба жити всупереч обставинам і негараздам ,про це також влучно сказала Ліна Костенко – українська поетеса. Тому і прозвучить одна із її поезій. **(Учень читає поезію)**

Поезія «Вірш з варіаціями»

І все на світі треба пережити,
І кожен фініш – це, по суті, старт,
І наперед не треба ворожити,
І за минулим плакати не варт.

Тож веселімося, людоньки, на людях,
Хай меле млин свою одвічну дерть.
Застряло серце, мов осколок в грудях,
Нічого, все це вилікує смерть.

Хай буде все небачене побачено,
Хай буде все пробачене пробачено,
Хай буде вік прожито, як належить,

На жаль, від нас нічого не залежить...

А треба жити. Якось треба жити.

Це зветься досвід, витримка і гарт.

І наперед не треба ворожити,

І за минулим плакати не варт.

Отак як є. А може бути й гірше,

А може бути зовсім, зовсім зле.

А поки розум од біди не згірк ще, –

Не будь рабом і смійся як Рабле!

Тож веселімось, людоньки, на людях,

Хай меле млин свою одвічну дерть.

Застряло серце, мов осколок в грудях,

Нічого, все це вилікує смерть.

Хай буде все небачене побачено,

Хай буде все пробачене пробачено.

Єдине, що від нас іще залежить, –

Принаймні вік прожити як належить.

III. Фаза консолідації.

Учитель. Зверніть увагу на епіграфи. Чи згодні ви зі словами англійського письменника Джерома К. Джерома?

- Чому О.Генрі вважав, що найбільше мистецтво – це бути Людиною?

- Як М.Гоголь оцінює подвиг у житті кожної людини?

Презентація власних ілюстрацій.

Час підбивати підсумки. Давайте заповнимо останню колонку таблиці «Знаю. Хочу знати. Дізнався» і подивимося, чи справдилися наші сподівання від уроку, чи відкрили ми секрет популярності новели О.Генрі?

Метод «Незакінчене речення».

Учням пропонується закінчити речення .

- Сьогодні на уроці було цікаво, нецікаво, тому що...
- Найбільше мені запам'яталося....
- Я поповнив свої знання про....
- Я залюбки прочитав би інші твори письменника тому, що....

Психолог. Вправа «Дотягнись до зірок»

(Психолог проводить її з метою оптимізації, укріплення впевненості учнів у тому, що за наполегливості можна здійснити свої прагнення).

Встаньте і заплющіть очі. Зробіть три глибокі вдихи та видихи... Уявіть, що над вами вічне небо, усіяне зірками. Знайдіть якусь особливу яскраву зірку і пов'яжіть її зі своєю мрією, бажанням або метою... Тепер розплющіть очі і простягніть руки до неба, щоб дотягнутися до своєї зірки. Стараймося з усіх сил! Ви обов'язково зможете дістати її рукою. А тепер зніміть зірку з неба і обережно покладіть її перед собою.

- ✓ Як ви назвали свою зірку?
- ✓ Що треба зробити, щоб її дістати?
- ✓ Який ресурс у вас є для цього?
- ✓ Запишіть на звороті зірки, що треба зробити, щоб досягти мети?

Оцінювання учнів.

Домашнім завданням буде намалювати опорний конспект за повістю «Останній листок» та скласти візитну картку Дж. Олдріджа.

ЛІТЕРАТУРА

1. Єременко О.В. Шедевр Бермана //Всесвітня література в навчальних закладах України.-1999.-№2.
2. Зарубіжна література. 5-12 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. К., 2005. – 112 с.
- 3.Куц Є.Л. Мистецтво бути Людиною// Всесвітня література в навчальних закладах України.-2000.-№3.
- 4.Півнюк Н.О. Зарубіжна література 7 клас. /Н.О.Півнюк, Н.М.Гребницька, О.М.Чепурко. – К: Освіта, 2007. – 287 с.
- 5.Фурсова Л.О. Виробляти в учнів бажання позитивно мислити//Всесвітня література в навчальних закладах України.-2010.-№3.
- 6.Чередник Л.А.Зарубіжна література.7кл.: Авторські уроки.-Х.: Веста: Видавництво «Ранок»,2008.-240 с.